

**PRAGMATIC GESTURES IN TV DEBATE. A MULTIMODAL ANALYSIS OF
PRAGMATIC GESTURE IN TV DEBATE FOR PRESIDENTIAL ELECTIONS IN
ROMANIA, FROM NOVEMBER 2014**

Nicolae-Sorin Drăgan

PhD, National University of Political Sciences and Public Administration, Bucharest

Abstract: In this study we aim to analyze the semiotic behavior of political actors involved in the presidential debates in November 2014, from the perspective of pragmatic gestures (Kendon, 2004; Poggi & Vincze, 2009; Calbris, 2013; Müller, 2013). We are particularly interested in how pragmatic gestures contribute to managing the persuasive potential of statements at different moments of the communication situation analyzed for each of the political actors involved in the debates. In addition, the Multimodal Professional Analysis Tool, ELAN (Eudico Linguistic Annotator), developed by the Max Planck Institute for Psychology in Nijmegen, the Netherlands, allows the annotation and dynamic analysis of the semiotic behavior of the political actors involved in the analyzed sequences.

Keywords: presidential debate; multimodal analysis; pragmatic gestures; political semiotics; political communication culture.

1. Introducere

În acest studiu analizăm modul în care actorii politici se folosesc de anumite resurse semiotice, cu precădere de gesturile cu funcție pragmatică, pentru construcția semnificației. De asemenea, suntem interesați de modul în care gesturile pragmatice contribuie la gestionarea potențialului persuasiv al declarațiilor în momente diferite ale situațiilor de comunicare analizate pentru fiecare dintre actorii politici implicați în dezbateri. În acest scop, am derulat o analiză multimodală pentru câteva secvențe comunicaționale relevante din timpul dezbaterilor prezidențiale din noiembrie 2014. Un instrument profesional de analiză multimodală, softul ELAN (*Eudico Linguistic Annotator*), dezvoltat de Institutul Max Planck pentru Psiholingvistică din Nijmegen, Olanda, ne-a permis să observăm dinamica comportamentului semiotic al actorilor politici implicați în dezbateri din perspectiva gesturilor cu funcție pragmatică.

În primele două secțiuni discutăm despre natura “multimodală” a interacțiunilor discursive, evidențiind aspectul multifuncțional al gesturilor (2), concentrându-ne în special pe funcția pragmatică a acestora (3). Metodologia de cercetare este prezentată în secțiunea patru (4). În secțiunile următoare prezentăm rezultatele cercetării (5), urmate de analiza și interpretarea rezultatelor (6). Ultima parte a lucrării, secțiunea a șasea (7), este rezervată concluziilor.

2. Natura multimodală a schimburilor discursive

Din perspectiva semioticii sociale, în interacțiunile discursive, actorii politici nu utilizează doar limbajul verbal ca modalitate de construcție a semnificației. Dincolo de limbajul verbal, aceștia se folosesc de imagine, gesturi, postură, și ale moduri de producere semică, precum și de relațiile dintre ele pentru a comunica (Jewitt, 2009: 14). Potrivit lui Gunther Kress și Theo van Leeuwen (2001) *multimodalitatea* reprezintă “utilizarea mai multor moduri semiotice în proiectarea unui produs sau eveniment semiotic” (p. 20). Actorii politici implicați în situațiile de comunicare analizate își construiesc strategiile verbale și comportamentul discursiv bazându-se pe un întreg

complex de resurse semiotice. Fiecare dintre ei dispune de o anumită competență discursivă, pe care o gestionează într-o manieră personalizată, în funcție de context. Cunoașterea și utilizarea corectă a acestor resurse semiotice, alături de cele verbale, este “o condiție *sine qua non* a comunicării multimedia eficiente, a optimizării capitalului de imagine pe care și-l construiește fiecare personalitate” (Roventă-Frumușani, 1999: 205).

Aspectul multifuncțional al gesturilor poate explica cum, într-un singur act de semnificație gesturală, ca în majoritatea situațiilor în care intervine un semn, multiplele moduri semiotice tind să interacționeze (Mittelberg, 2007: 241). Înțelegerea modului în care interacționează diversele moduri semiotice se află în centrul preocupărilor analizei multimodale (O’Halloran, 2011: 121; Siefkes, 2015: 114). În ceea ce privește aspectul persuasiv al gesturilor, este bine cunoscut faptul că persuasivitatea și credibilitatea sunt “rezultate simultane și sunt direct influențate de variabilele nonverbale” (Burgoon, Birk, & Pfau 1990: 164).

3. Gesturi cu funcție pragmatică

Pentru Adam Kendon (2004), gesturile de tip pragmatic se referă la orice modalitate prin care gesturile se pot referi la caracteristicile semnificației unui enunț “care nu fac parte din semnificația sa referențială sau din conținutul propozițional” (p. 158, as cited in Müller, 2013: 213). Gesturile pragmatice exprimă anumite aspecte ale “structurii enunțului”, aspecte referitoare la coeziunea discursului sau la “caracterul ‘actelor de limbaj’ sau mișcarea interacțională a enunțului” (Kendon, 1995: 247). Potrivit Corneliei Müller (2013), Kendon distinge “trei tipuri de funcții pragmatice ale gesturilor: gesturile performative și modale, și cele cu funcție de parsare” (Kendon, 2004: 159, as cited in Müller, 2013: 213). De exemplu, gesturile performative sunt gesturi “a căror funcție principală este de a executa un act de vorbire” (Müller, 2013, p. 214). Ele funcționează “asemeni verbelor performative. [...] Gesturile performative, în general, sunt extrem de comune și răspândite și sunt adesea acte de vorbire complet convenționalizate” (p. 214). Din perspectiva teoriei actelor de limbaj (Austin 1962; Searle 1969, 1985), apare evident faptul că “fiecare gest este o acțiune de comunicare” (Müller, 2013: 214).

Una dintre familiile de gesturi pragmatice analizate de Adam Kendon (2004), care pot avea un efect persuasive semnificativ, sunt gesturile de tip “ring” (inel). Este vorba despre gestul în care vârful degetului arătător este în contact cu vârful degetului mare. Astfel de gesturi, în anumite contexte de comunicare, “transmit conceptul de precizie” (Vincze, Poggi, & D’Erico, 2014: 181). Ele poartă semnificații specifice, în sensul că “precizează” sau aduc “clarificări” la ceva anume. De regulă, sunt folosite de fiecare dată când această clarificare este importantă în dinamica schimbului conversațional. Cel care le execută vrea “să se asigure că informațiilor specifice (vehiculate de discursul verbal) li se acordă importanță, sunt proeminente” (Kendon, 1995: 271). Ele urmăresc “obținerea acordului, convingerea sau înțelegerea interlocutorului” (Kendon, 2004: 241, as cited in Poggi & Vincze, 2009: 74). Practic, gesturile de tip “ring” (inel) apar în asociere cu secvențe ale discursului verbal în care actorul social “oferă informații precise”, sau când “fac o referire specifică la ceva” Kendon (1995: 268).

Geneviève Calbris (2003) analizează și ea gesturile care transmit mărcile semantice ale conceptului de precizie. Potrivit lui Calbris (2003), precizia este un “simptom al implicării” (as cited in Vincze, Poggi, & D’Erico, 2014: 182). Pentru autoarea franceză, “inelul”, care provine din gesturile pragmatice tip “inel” (*le rond* în franceză), este un “simbol al preciziei și chiar al rigorii (posibil chiar al rigorii morale)” (as cited in Vincze, Poggi, & D’Erico, 2014: 182). De asemenea, Michael Lempert (2011) investighează familia “gesturilor de precizie”, în special a gesturilor de tip “inel”, în situația fostului președinte american, Barack Obama. Astfel de gesturi pragmatice au

semnificații de tipul implicării reale în discurs, așa cum sesizase și Calbris (2003). Mai mult, prin performarea unor astfel de gesturi, actorul politic crează impresia că este eficient, precis din punct de vedere argumentativ (Lempert, 2011, p. 243, as cited in Vincze, Poggi, & D’Erico, 2014, pp. 183-184).

O altă categorie de gesturi pragmatice care ne interesează din perspectiva analizei noastre, este reprezentată de gesturile “deschise” din familia gesturilor “mâna-deschisă, palma în sus” (*PUOH, Palm-Up Open-Hand,*) (Kendon, 2004: 275-281, Müller, 2004; as cited in Streeck, 2008: 173). În opinia Corneliei Müller (2004), prin performarea unui gest de tip *PUOH* participanții la schimbul discursiv sunt invitați să “preia o perspectivă comună” asupra “obiectului discursiv abstract” reprezentat de gest (p. 233). Un astfel de gest rezultă din combinația *formă* (mâna deschisă) – *funcție* (orientarea mâini) (Müller, 2004: 233). David McNeill (2005) analizează acest tip de gesturi în cadrul unei discuții mai largi despre relația dintre gesturile convenționale și metaforice (pp. 49-53). Autorul compară gesturile din familia “PUOH” cu “prototipul unui gest convențional, semnul ‘OK’” (p. 49). Astfel, potrivit autorilor Cornelia Müller, Silva H. Ladewig și Jana Bressemer (2013), McNeill (2005) a remarcat faptul că astfel de gesturi “sunt în proces de a deveni convenționalizate, relația lor formă-semnificație este motivată și motivația este încă transparentă” (p. 64).

În plus, David McNeill (2005) îl citează pe Karl-Erik McCullough în opinia căruia acest tip de gest are o anumită complexitate semiotică: “gestul PUOH are două trăsături: deixis, care constă în orientarea mâinii (cu fața în sus), și o suprafață care este practic forma mâinii (o suprafață plană)” (p. 52). Cele două componente ale gestului, *orientarea* și *suprafața* palmei determină anumite configurații semiotice: “Suprafața și orientarea sunt semnificative în gest ca elemente ale iconicității gestului (vezi Peirce, 1960). Componentele deictice și de formă impun un fel de granularitate a posibilelor semnificații ale gesturilor PUOH” (McNeill, 2005: 52). În final, McCullough, citat de McNeill (2005), ajunge la o concluzie similară cu cea a Corneliei Müller (2004). Autorul subliniază faptul că atunci când performează un astfel de gest, intenția vorbitorului este “ideea prezentării unui obiect discursiv” (p. 53). De regulă, astfel de gesturi sunt întâlnite “în mod frecvent la sfârșitul unei conversații” (Streeck, 2008: 173). Jürgen Streeck (2008) specifică faptul că, în dinamica acestui gest, “atunci când mâinile sunt ținute pentru o clipă în această poziție (*mâna-deschisă, palmele în sus*), funcția performativă a actului se modifică la cea a unei invitații la una de răspuns” (Kendon, 2004: 275-281, Müller, 2004; as cited in Streeck, 2008: 173). În orice caz, asocierea formă-orientare specifică gesturilor mâini determină configurații semiotice diverse care declanșează scenarii de interpretare în ceea ce privește intenția actorului politic care a performat un astfel de gest.

4. Metodologia de cercetare

Candidații care au participat la cele două dezbateri prezidențiale finale din noiembrie 2014 au fost Victor Ponta (PSD), prim-ministru al României la data respectivă, și Klaus Iohannis (liderul PNL), primar al orașului Sibiu și lider al coaliției ACL la acea vreme. Corpusul de analiză a fost format din șase secvențele comunicaționale (cu durata totală de aproximativ 5 minute), selectate din cadrul dezbaterilor pe baza unor criterii bine determinate: *omogenitate*, *temă/subiect comun*, respectiv criteriul *mesajelor strategice*. Ultimul criteriu vizează acele secvențe care surprind mesajele strategice, eventual așa-numitele “momente-cheie” (Corbu & Boțan, 2011, p. 101), care pot decide, în opinia specialiștilor, câștigătorul dezbaterii. Am derulat analiza multimodală pentru fiecare dintre secvențele selectate potrivit criteriilor menționate. Prin urmare, în analiza noastră am fost ghidați de următoarele întrebări de cercetare:

RQ1. Care sunt gesturile cu funcție pragmatică pe care le folosesc actorii politici implicați în secvențele discursive analizate pentru a comunica și a construi semnificația și care sunt diferențele care apar între candidați în ceea ce privește utilizarea acestui tip de gesturi?

RQ2. Cum își construiesc actorii politici strategiile discursive din perspectiva gestionării gesturilor cu funcție pragmatică?

5. Rezultatele cercetării

În primele două exemple (Fig. 1, respectiv Fig. 2), prezentăm rezultatele cercetării referitoare la gesturile pragmatice de tip “deschis” pentru fiecare actor politic în parte. Fiecare cadru care surprinde un anumit tip de gest cu funcție pragmatică a fost selectat pe baza analizei multimodale derulate cu ajutorul softului ELAN (pentru detalii vezi ANEXA, Fig. 4).

a

b

c

d

Figura 1. Dinamica gestului pragmatic de tip “mâna-deschisă, palma în sus” (PUOH) executat de candidatul Victor Ponta (RealitateaTV, 11 noiembrie 2014). Fazele gestului (McNeill, 2005): a – faza de pregătire a gestului (*preparation*) (p. 31), b – faza de execuție a gestului (*stroke*) (p. 32), c – faza în care gestul este marcat (*stroke hold*) (p. 32) și d – faza de retragere (*retraction*) (p. 33)

În Figura 1 am surprins câteva gesturi pragmatice de tip “deschis” performate de candidatul Victor Ponta. Discutăm despre un gest pragmatic performat în timp ce rostește următorul enunț: “Aș vrea totuși un pic mai mult respect”, în timpul secvenței analizate din cadrul primei dezbateri prezidențiale de la postul RealitateaTV, din 11 noiembrie 2014.

În Figura 2 sunt prezentate două gesturi pragmatice de tip “deschis” performate de candidatul Klaus Iohannis.

a

b

Figura 2. Gesturi pragmatice de tip “deschis”, din familia “mâna-deschisă, palma în sus” (*Palm-Up Open-handed gestures, PUOH*) executate de candidatul Klaus Iohannis

Primul gest (vezi Figura 2.a) este executat de Klaus Iohannis chiar în debutul ultimelor două secvențe analizate, din timpul primei dezbateri, de la postul RealitateaTV, din data de 11 noiembrie 2014. Candidatul ACL execută acest gest în timp ce rostește următorul enunț:

“[...] fiindcă veni vorba despre Constituție” (RealitateaTV, 11 noiembrie 2014).

_____ (Fig. 2.a) _____

Se poate observa faptul că momentul în care gestul este marcat corespunde momentului în care Iohannis se referă la “Constituție”.

Al doilea gest este executat de Klaus Iohannis, în finalul primei secvențe analizate, din timpul ultimei dezbateri, de la postul B1TV, din data de 12 noiembrie 2014 (vezi Figura 2.b). Candidatul ACL execută acest gest atunci când rostește următorul enunț:

“Concluzia, dragi români, puteți să o trageți singuri”.

_____ (Fig. 2.b) ... (Fig. 2.b) ... (Fig. 2.b) _____

În Figura 3 sunt prezentate alte tipuri gesturi pragmatice performate de candidatul Victor Ponta.

Figura 3. Gesturi pragmatice executate de candidatul Victor Ponta (B1TV, 12 noiembrie 2014, respectiv RealitateaTV, 11 noiembrie 2014): a – gest din familia “mâini împreunate” (*Joined hands* (eng.), *Praying hands* (eng.) sau *Mani giunte* (it.)); b, c, d – gesturi din familia gesturilor de precizie, de tip “inel” (*ring gestures*) (Kendon, 2004)

Primul gest (vezi Figura 3.a) este executat în timp ce rostește următorul enunț:
“Vroiam doar să vă spun un singur lucru”,

___ (Fig. 3.a) _____

Este vorba despre un fragment din prima secvență analizată din cadrul dezbaterii prezidențiale de la postul B1TV, din 12 noiembrie 2014. Se poate observa faptul că în momentul execuției gestului, Victor Ponta își începe enunțul. Gestul nu poate fi încă relaționat cu un concept sau cu un eveniment anume, clar identificat.

Al doilea gest (vezi Figura 3.b) este executat în timp ce rostește următorul enunț:
“Cu o parte din ce a spus dl Iohannis sunt de acord”,

___ (Fig. 3.b) _____

Enunțul face parte din a patra secvență analizată, chiar de la începutul acesteia. În momentul execuției gestului, Victor Ponta se referă la expresia “Cu o parte”.

Al treilea gest (vezi Figura 3.c) este executat în timp ce rostește următorul enunț:
“Vă rog doar un singur lucru: să fiți, să ne tratați cu respect, atât”,

___ (Fig. 3.c) ... (Fig. 3.c) ... (Fig. 3.c) _____

În această situație vorbim despre un fragment din cadrul ultimei secvențe analizate (6), selectată din cadrul dezbaterii din data de 11 noiembrie 2014, de la postul RealitateaTV. Victor Ponta menține în atenția publicului acest gest pe toată durata enunțului.

Al patrulea gest (vezi Figura 3.d), este similar celui precedent. El este executat câteva cadre mai târziu, în cadrul aceleiași secvențe, în timp ce rostește următorul enunț:

“Da, tocmai de asta, vreau să vă rog să ne tratați cu respect. Aveți o atitudine de moșier, cu toți românii și vreau să ne tratați cu respect”,

___ (Fig. 3.d) ... (Fig. 3.d) ... (Fig. 3.d) ... (Fig. 3.d) _____

De asemenea, Victor Ponta menține acest gest în atenția publicului pe toată durata enunțului.

6. Analiza și interpretarea rezultatelor

Dacă ne referim la situația prezentată în cadrul primului exemplu (vezi Fig. 1), putem afirma faptul că gestul pragmatic de tip “deschis” performat de candidatul Victor Ponta face parte din familia gesturilor “mâna-deschisă, palma în sus” (*Palm-Up Open-Hand, PUOH*) (Kendon, 2004: 275-281, Müller, 2004; as cited in Streeck, 2008: 173). Am detaliat acest tip de gest în capitolul 3.

După cum am menționat mai devreme, prin performarea unui astfel de gest participanții la schimbul discursiv sunt invitați să “preia o perspectivă comună” asupra obiectului discursiv abstract reprezentat de gest (Müller, 2004: 233). În situația noastră, obiectul discursiv abstract este reprezentat de valoarea “respect”. Din acest motiv, gestul lui Victor Ponta apare ca “un act de pledoarie: El solicită sprijinul participanților, dar și a audienței, pentru poziția sa” (Streeck, 2008: 173). Candidatul puterii pledează în câteva rânduri pentru valoarea “respect” în timpul situației comunicative analizate din cadrul primei dezbateri prezidențiale de la postul RealitateaTV, din 11 noiembrie 2014. Fragmentul de care discutăm, “Aș vrea totuși un pic mai mult respect”, este primul din această serie.

În ceea ce îl privește pe Klaus Iohannis, am prezentat două astfel de situații în care candidatul ACL performează gesturi pragmatice de tip “deschis” (vezi Fig. 2). Imediat sub text, am reprezentat momentul performării, faza în care gestul este marcat (*stroke hold*) (McNeill, 2005: 32). În faza de pregătire a gestului (*preparation*) (McNeill, 2005: 31) candidatul ACL rostește cuvântul “Concluzia”. Faza de execuție (*stroke*) și marcarea a gestului (*stroke hold*) durează aproximativ 4 secunde. Klaus Iohannis menține gestul, executând ritmic mișcări scurte, de amplitudine mică, doar pentru a marca fiecare cuvânt al enunțului, începând cu expresia “dragi români”. Spre deosebire de Victor Ponta, care execută un astfel de gest în varianta sa “clasică”, cu ambele mâini (gest *PUOH* complet), Klaus Iohannis execută acest gest, de fiecare dată, cu o singură mână, de regulă cu mâna dreaptă. Cornelia Müller (2004) menționează faptul că Adam Kendon a studiat în detaliu familia gesturilor de tip “mâna-deschisă” (*open hand gestures*). Kendon (1995) sugera faptul că gesturile au efecte pragmatice diferite în funcție de orientarea palmei-deschise (as cited in Müller, 2004: 235): palma în sus (*Palm Up*), palma îndepărată (*Palm Away*) sau cu palma într-o parte orientată către interlocutor (*Palm Edgewise*).

7. Concluzii

Scopul acestui articol a fost să descriem, analizăm și interpretăm modul în care actorii politici gestionează anumite resurse semiotice – gesturile cu funcție pragmatică – pentru construcția semnificației, în timpul dezbaterilor pentru alegerile prezidențiale.

O primă concluzie se referă la faptul că există diferențe semnificative între candidați în ceea ce privește numărul și tipul de resurse semiotice pe care aceștia le folosesc în construcția semnificației pentru toate cele șase secvențe analizate, din cadrul dezbaterilor prezidențiale din noiembrie 2014. Conform acestei prime observații, candidatul Victor Ponta folosește un număr dublu (cu aproximație) de resurse semiotice în raport cu oponentul său Klaus Iohannis. La durate de timp egale ale enunțurilor candidaților corespund resurse semiotice distribuite asimetric. Mai exact, dublu în favoarea candidatului Victor Ponta.

O altă concluzie se referă la orientarea actorilor politici mai degrabă către gesturi de tip *pragmatic* decât către gesturi *referențiale* (McNeill, 2005: 39; Maricchiolo, Gnisci, & Bonaiuto, 2013). Și din această perspectivă rezultatele sunt similare cu cele obținute în alte studii (Streeck, 2008: 156; D’Errico, Poggi, & Vincze, 2013: 185). În plus, observăm faptul că anumite gesturi pragmatice – gesturile tip “inel” (*Ring gestures*), care fac parte din familia gesturilor de *precizie*, și gestul tip “mâini împreunate” (*Joined hands*) –, sunt executate doar de către candidatul Victor Ponta (vezi Fig. 3). Adam Kendon (2004) a observat și analizat aceste două tipuri de gesturi

pragmatice la care facem referire (alături de alte gesturi pragmatice), puternic convenționale, în regiuni din sudul Italiei.

Am văzut faptul că gesturile cu funcție pragmatică performate de actorii politici în timpul schimburilor discursive prezintă o anumită complexitate în interpretare. Este important de reținut faptul că într-un discurs persuasiv mai important decât numărul și tipul de gesturi utilizate este “semnificația pe care acestea o transmit” (Poggi și Vincze, 2009: 79; André et al., 2011: 592-593). Am observat faptul că, în contextul dinamic al schimbului discursiv din debaterile televizate, actorii politici au predispoziție către gesturile de tip pragmatic. Acest fapt poate fi explicat prin faptul că astfel de gesturi sunt încărcate cu semnificații specifice – precizează, aduc clarificări –, și transmit mărci semantice asociate cu precizia, rigoarea, eficacitatea discursivă, implicarea în discurs și siguranța exprimării unui punct de vedere. Modul în care fiecare actor politic gestionează astfel de gesturi poate contribui în sens pozitiv sau negativ la eficacitatea persuasivă a discursului.

BIBLIOGRAPHY

- ALLWOOD, J., CERRATO, L., JOKINEN, K., NAVARRETTA, C., & PAGGIO, P., 2007, “The MUMIN Coding Scheme for the Annotation of Feedback, Turn Management and Sequencing Phenomena”, *Language Resources and Evaluation*, 41(3/4), pp. 273–287.
- BURGOON, K. Judee, BIRK, Thomas, & Michael PFAU, 1990, “Nonverbal behaviors, persuasion, and credibility”, *Human Communication Research*, 17, pp. 140–169.
- CALBRIS, Geneviève, 2003, *L’expression Gestuelle de la Pensée d’un Homme Politique*, Paris, Ed. Du CNRS.
- CORBU, Nicoleta, BOȚAN, Mădălina, 2011, *Telepreședinții. Radiografii unei campanii electorale*, București, Comunicare.ro.
- DRĂGAN, Ioan, 2007, *Comunicarea. Paradigme și teorii* (vol. I), București, Editura Rao International Publishing Company.
- DRĂGAN, Nicolae-Sorin, 2017, “A Functional Analysis of Final Televised Debates for Presidential Elections in Romania, from December 2009 and November 2014”, in BOLDEA Iulian (coord.), *Globalization and National Identity. Studies on the Strategies of Intercultural Dialogue*, pp. 371-385. Târgu-Mureș: “Arhipelag XXI” Press.
- ELLESTRÖM, Lars, 2010, “The Modalities of Media: A Model for Understanding Intermedial Relations”, in ELLESTRÖM, L. (ed.), *Media Borders, Multimodality and Intermediality*, London, Palgrave Macmillan, pp. 11-48.
- JEWITT, Carey, 2009, “An introduction to multimodality”, in JEWITT, C. (ed.), *The Routledge handbook of multimodal analysis*, New York, Routledge, pp. 14-27.
- JEWITT, Carey, 2013, “Multimodal methods for researching digital technologies”, in PRICE, S., JEWITT, C., & BROWN, B. (eds.), *The SAGE handbook of digital technology research*, Los Angeles, SAGE, pp. 250-265.
- KENDON, Adam, 2004, *Gesture: Visible Action as Utterance*, Cambridge, Cambridge University Press.
- KRESS, Gunther, & VAN LEEUWEN, Theo, 2001, *Multimodal discourses: The modes and media of contemporary communication*, New York, Oxford University Press.
- LEMPERT, Michael, 2011, “Barack Obama being sharp: Indexical order in the pragmatics of precision-grip gesture”, *Gesture*, 11(3), pp. 241-270.
- MCNEILL, David, 2005, *Gesture and thought*. Chicago, University of Chicago Press.
- MITTELBERG, Irene, 2007, “Methodology for multimodality: One way of working with speech and

- gesture data”, in M. Gonzalez-Marquez, I. Mittelberg, S. Coulson, & M. J. Spivey (Eds.), *Methods in cognitive linguistics*, Amsterdam, John Benjamins Publishing Company.
- MÜLLER, Cornelia, 2004, “Forms and uses of the palm up open hand”, in C. Müller, & R. Posner (Eds.), *The semantics and pragmatics of everyday gestures: The Berlin conference* (pp. 234-256). Berlin, Weidler.
- MÜLLER, Cornelia, 2013, “Gestures as a medium of expression: The linguistic potential of gestures”, in MÜLLER, C., CIENKI, A., FRICKE, E., LADEWIG, S. H., MCNEILL, D., & TEßENDORF, S. (eds.), *Body – Language – Communication. An International Handbook on Multimodality in Human Interaction* (Vol. 1), Berlin, De Gruyter Mouton, pp. 202-217.
- MÜLLER, C., LADEWIG, S., H., & BRESSEM, J., 2013, “Gestures and speech from a linguistic perspective: A new field and its history”, in C. Müller, A. Cienki, E. Fricke, S. H. Ladewig, D. McNeill, & J. Bressemer (Eds.), *Body – Language – Communication: An International Handbook on Multimodality in Human Interaction* (pp. 55-81). Berlin, De Gruyter Mouton.
- POGGI, Isabella, VINCZE, Laura, 2009, “Gesture, Gaze and Persuasive Strategies in Political Discourse”, in KIPP, M., MARTIN, J.,-C., PAGGIO, P., & HEYLEN, D. (eds.), *Multimodal Corpora. From Models of Natural Interaction to Systems and Applications*, Berlin, Springer-Verlag, pp. 73-92.
- O’HALLORAN, K. L., 2011, “Multimodal Discourse Analysis”, in HYLAND, Ken and Brian PALTRIDGE (eds.), *Companion to Discourse Analysis*, London, Continuum, pp. 120-137.
- ROVENȚA-FRUMUȘANI, Daniela, 1999, *Semiotică, Societate, Cultură*, Iași, Institutul European.
- SIEFKES, Martin, 2015, “How semiotic modes work together in multimodal texts: Defining and representing intermodal relations”, *10plus1: Living Linguistics*, Issue 1, pp. 113-131.
- STREECK, Jürgen, 2008, “A case study of the democratic presidential candidates during the 2004 primary campaign”, *Res Lang Soc Interact*, 41(2), pp. 154-186.
- VINCZE, L., POGGI, I., & D’ERRICO, F., 2014, “Precision in Gestures and Words”, *Journal of Theories and Research in Education*, 9(1), pp. 179-198.

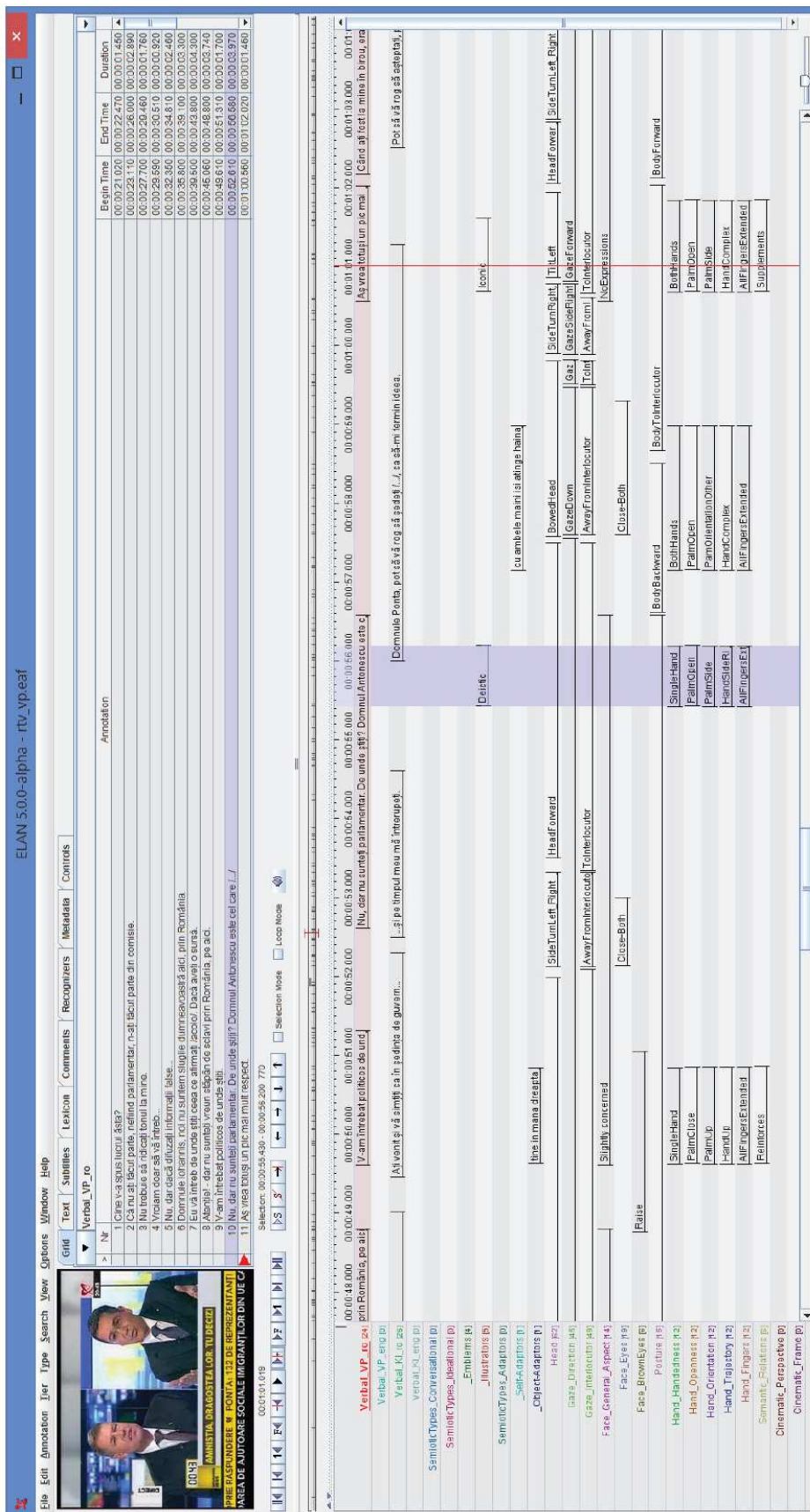

Figura 4. Cadre cu interfața ELAN –Schimb de replici Victor Ponta-Klaus Iohannis, RealitateaTV, 18.11.2013

noiembrie 2014 (secvența 6). Gest pragmatic de tip “mâna-deschisă, palma în sus” (*PUOH*) executat de candidatul Victor Ponta (vezi exemplul din Fig. 1c).